

Oversigt

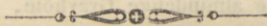
over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1842.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 5.

Mödet den 13de Mai.

Professor *Forchhammer* forelagde Videnskabernes Selskab en Oversigt over de i Aaret 1811 vundne Resultater af hans geognostiske Undersøgelser.

De tidligere Arbejder havde ikke blot sat den vedvarende Hævning af enkelte Dele af Danmark udenfor al Tvivl; men de havde tillige for de enkelte Dele af Landet nogenlunde angivet Størrelsen af den i den nuværende Jordperiode stedfundne Hævning. Ved de i Aaret 1841 udførte Undersøgelser, er det nøiere Forhold af den ved Hævning udtørrede Deel af Landet, især omkring Liimfjorden, bleven fastsat.

Med Hensyn til Sænkningen var ligeledes ved tidligere Undersøgelser godtgjort, at Vestsiden af Landet omtrent fra det Punkt hvor Tegn paa Hævningerne ophører, altsaa omtrent fra Nissumfjorden, indtil den sydligste Grændse af Holsteen, havde lidt en Sænkning, der især kan gjenkjendes ved Levninger af en meget vidt udstrakt Skov, hvis, endnu i den oprindelige Jordbund fæstede Rødder, staae indtil 10 à 12

Fod under den daglige Flod. Det i 1840 og 1841 foretagne Havnearbejde ved Husum, har bragt nye, meget interessante og lærerige Kjendsgjerninger for Dagen. Man fandt nemlig derved, under den saakaldte Watters Marsk, en Törvemose, der var opvoxet over en Birkeskov, hvis liggende Stammer udgjorde den dybeste Deel af Mosen, og hvis Rödder vare fæstede i Strandsandbunden, der indeholdt *Cardium edule*. Denne gamle Strand hvorpaa Birken voxede, ligger 13 Fod under Vandets Overflade ved almindelig Flodhöide. Paa et Sted fandt man, omgivet af Mosen, en lille Höi, opkastet af Strandsand, i sin Form aldeles lignende de almindelige Gravhöie, og ligesom disse indeholdt den hvid calcineret Flint i uregelmæssige Stykker og en Mængde Flintknive. Dette Factum beviser, hvad der allerede tidligere var bleven sandsynligt, at Sænkningen er indtruffet efter at Landet har været beboet af Mennesker, og da denne Gravhöi er ældre end Marsken, hvorom vi allerede hos de romerske Forfattere have Efterretninger, maa Sænkningen gaae meget langt tilbage i Tiden og falder sandsynligviis i den Periode, da vort Fædreland var beboet af en Folkestamme, der endnu ikke kjendte Metallerne.

Ved de fortsatte Undersøgelser over Rullesteensformationens store Phænomen, har Forfatteren opdaget et forsteningsførende Partie, der indtager den sydlige Deel af Langeland, Öerne Ærøe og Als, Kysten af Hertugdømmet Slesvig fra Heilsminde, i Nærheden af Christiansfeldt, indtil omtrent Mundingen af Flensborgfjord, og i det Indre af Landet strækker sig indtil Aarslev, $\frac{1}{2}$ Miil vestlig for Apenrade. Den characteristiske Forstening i denne Formation er *Cyprina islandica*, som forekommer overalt i en stor Mængde, men altid i knuste Exemplarer, hvis enkelte Stykker ere saaledes samlede, at man seer at Skallen er sönderbrudt efterat den er nedlagt i Leret og sandsynfigviis ved de Revolutioner, der have givet Lagene deres Hældning. Den blaagraa Mergel, der i den nævnte Deel af Hertugdømmet Slesvig finder en saa udstrakt Anvendelse til Muursteensfabrikationen, hörer til denne Formation, og ved Brönden ved Aarslev, hvori 3 Mennesker mistede Livet ved en pludselig Frembryden af Kulsyre, har man i en Dybde af 100 Fod ikke gjennemgravet denne Dannelse. Formationen hviler paa Rullesteensleer og er bedækket deraf; den hörer altsaa til den mellemste Deel af den store Rullesteensformation.

Den fortsatte Undersøgelse over Forholdet af de forskjellige Formationers Rullestene i vor store Rullesteens-Dannelse, har stadfæstet det allerede tidligere vundne Resultat, at Vestkysten af Halvöen udmærker sig ved en overordentlig stor Mængde af Overgangsformationens Rullestene; men Forfatteren har at tilføie et nyt Partie, hvori Rullesteen af den samme Formation ere overveiende; den dannes af Öerne Lange-land og Fehmern, og indbefatter sandsynligviis ogsaa de endnu ikke med Hensyn dertil undersøgte Öer, Laaland og Falster.

En Committee bestaaende af Capitain *Bendz*, Professor *Ramus* og Secretairen aflagde følgende Beretning over et for længere Tid siden af Lieutenant *Schumacher* foreviist Instrument til at tælle Svingningerne af en Stræng:

”For nogle Aar siden foreviste Lieutenant *v. Schumacher* i det Kgl. Videnskabernes Selskab et Instrument, hvis Bestemmelse det er at tælle Svingningerne af en Stræng. Bedømmelsen af dette Instrument overdroges Undertegnede. Men da Opfinderen meget snart efter Foreviisningen forlod Staden, uden at efterlade os enten Instrumentet eller Beskrivelsen, kunde ingen Beretning med Sikkerhed affattes. Man erfarer nu, at han havde hensat Instrumentet hos Instrumentmager *Marschall*, for at være os tilgængeligt; men ved en Misforstaaelse forblev dette indtil den seneste Tid os ubekjendt. Da han endnu önsker, at der maatte aflægges Selskabet Beretning om hans Opfindelse, udføre vi her dette Hverv. Instrumentet er et $3\frac{1}{3}$ Fod langt Bord, forsynet med Resonantsbund, og bespændt med to Tarmestrænge, en meget tyk af $3\frac{4}{10}$ Lin. Tversnit og en noget tyndere af $1\frac{9}{10}$ Lin. Tversnit. Paa hver af Strængene er befæstet en tynd Staalffjeder, som naar Strængen svinger bevæger sig i et paa denne lodret Plan, og paa Enden bærer en Tegnestift. Denne sætter ved hvert Nedsving af Strængen en Prik paa en med Papir belagt Skive, som ved en Uhrindretning dreies om dens Axe. Naar man har bestemt Tiden, hvori Skiven eengang gaar omkring, kan man altsaa tælle hvormange Sving Strængen i en bestemt Tid har gjort. Adskillige Biindretninger, som tjene til Experimentets fuldkomnere og lettere Udførelse, forbigaae vi her.